

Ο Κύπρου Γεώργιος εφ' όλης της ύλης για 2025, προκλήσεις για Εκκλησία και πατρίδα

[Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Κύπρου](#)

Σε μια εφ' όλης της ύλης συνέντευξή του στον [«Φιλελεύθερο»](#), ο [Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Γεώργιος](#) είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτικός, κυρίως για ζητήματα που αφορούν την Εκκλησία και τα εσωτερικά ζητήματα που την ταλανίζουν, αλλά και ευρύτερα για το ρόλο της στο πολιτικό γίγνεσθαι και ιδίως στο Κυπριακό, για το οποίο επιδεικνύει ιδιαίτερη ευαισθησία. Στην τελευταία για το 2025 συνέντευξή του, ο Μακαριώτατος τονίζει, μεταξύ άλλων, ότι:

- Η μεγαλύτερη πρόκληση στην οποία βρέθηκε ήταν ένας «αρρωστημένος ζηλωτισμός», τον οποίο θεωρεί ιδιαίτερα επικίνδυνο.

- Υπήρξε μεγάλος κίνδυνος από καθημερινά «θαύματα», με παραπομπή στα γνωστά γεγονότα της Ιεράς Μονής Αββακούμ.
- Εντοπίζονται κενά στον Καταστατικό Χάρτη, τα οποία θα γίνει προσπάθεια να διορθωθούν.
- Απασχολεί ιδιαίτερα η εμπλοκή του λαού στην εκλογή των Αρχιερέων. Με τον ισχύοντα Καταστατικό Χάρτη ευνοείται η παρέμβαση εξωεκκλησιαστικών καταστάσεων και πυροδοτείται αχρείαστος φανατισμός.
- Θα καταθέσει πρόταση όπως η εκλογή Μητροπολιτών και Επισκόπων γίνεται από την Ιερά Σύνοδο και η διαδικασία εμπλοκής του λαού να προβλέπεται για την θέση του Αρχιεπισκόπου.

Ο Μακαριώτατος σημειώνει ακόμα ότι:

- Μεγάλη επιτυχία είναι το γεγονός της εξαγγελίας του Σχεδίου αναχαίτισης της υπογεννητικότητας.
- Η Εκκλησία θα επιχειρήσει να στήσει μονάδες ανακουφιστικής φροντίδας για ασθενείς.
- Στις σκέψεις και προθέσεις της Εκκλησίας είναι η δημιουργία και σχολείου (Γυμνάσιου ή Δημοτικού).

Σε σχέση με το Κυπριακό ο Μακαριώτατος τονίζει ότι ο Έρχιουρμαν δεν μπορεί ν' απαγκιστρωθεί από την Άγκυρα. Αντίθετα, εμείς θα βρεθούμε σε κύκλο νέων πιέσεων. Εκτιμά επίσης ότι το σχέδιο λύσης για την Ουκρανία, στο βαθμό που θα προνοεί διατήρηση του ρωσικού ελέγχου στα εδάφη της Ουκρανίας, δεν μπορεί να θεωρείται ως μοντέλο για το Κυπριακό. Μια τέτοια εξέλιξη θ' αποδυνάμωνε την ισχύ του βασικού επιχειρηματός μας σε σχέση με την κατοχή στην Κύπρο.

- Προβαίνοντας ως Προκαθήμενος της Εκκλησίας σ' ένα απολογισμό του έτους που εκπνέει ποια ξεχωρίζετε ως σημαντικά γεγονότα στη διάρκειά του; Ποιες οι προσδοκίες και οι εκτιμήσεις σας για το 2026; Κοιτάζοντας ειδικότερα πίσω στο 2025, ποια θεωρείτε ότι ήταν η μεγαλύτερη επιτυχία και ποια η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίσατε;

- Η μεγαλύτερη πρόκληση στην οποία βρεθήκαμε ήταν ένας αρρωστημένος ζηλωτισμός που επεζήτησε να εισέλθει στην Εκκλησία της Κύπρου, ο οποίος δεν αναγνωρίζει καμία αυθεντία στην Ορθοδοξία παρά τον εαυτόν του. Γι' αυτό και η Ιερά Σύνοδος πήρε την οδυνηρή απόφαση και σταμάτησε αυτό το φαινόμενο με την

έκπτωση από τον Μητροπολιτικό θρόνο του Μητροπολίτη Πάφου, γύρω από τον οποίο αναπτύχθηκε αυτό το φαινόμενο. Αυτό συνεπαγόταν αργότερα και εκδίκηση για κανονικά παραπτώματα του ιερέα που χειροτόνησε ο πρώην Πάφου και την καταδίκη του σε καθαίρεση. Υπάρχει, επομένως, σήμερα, η δυνατότητα να διαφωτίσουμε τον λαό για τους κινδύνους τους οποίους διέτρεξε.

Υπήρξε κι άλλος κίνδυνος αποπροσανατολισμού του λαού από καθημερινά θαύματα που γίνονταν από κάποιους, ιδιαίτερα της Ιεράς Μονής Αγίου Αββακούμ. Εκεί, η Εκκλησία πήρε τα μέτρα της, καθαιρέθηκαν οι υπαίτιοι και το τραύμα επουλώνεται σιγά-σιγά.

Υπήρξε επιτυχία μας το γεγονός ότι εξαγγείλαμε το σχέδιο για αναχαίτιση της υπογεννητικότητας στην Κύπρο και της προσπάθειας αύξησης των γεννήσεων. Το σχέδιο, ήδη, μπήκε σε εφαρμογή. Έχουν δοθεί και τα πρώτα ποσά στους δικαιούχους, σύμφωνα με τα κριτήρια που θέσαμε. Οι προσδοκίες είναι ότι θα καλυτερεύσουμε αυτό το σχέδιο, ότι θα επουλωθούν όλα τα τραύματα τα οποία έμειναν στον κυπριακό λαό από τις αναφερθείσες εκτροπές και θα προχωρήσουμε ανεμπόδιστα στην προσπάθειά μας για πνευματική πρόοδο και απελευθέρωση της πατρίδας μας.

- Πώς κλείνει ειδικότερα το 2025, μια χρονιά γεμάτη δοκιμασίες, αλλαγές - μεταρρυθμίσεις, αλλά και κρίσιμες αποφάσεις; Από την αντιμετώπιση μεγάλων εσωτερικών θεμάτων, αλλά και άλλων που προβλήθηκαν ως σκάνδαλα και που κλόνιζαν την εμπιστοσύνη των πιστών (π.χ. γεγονότα σε σχέση με Μονή Αββακούμ, Τυχικός κ.α.) μέχρι τη θέση της Εκκλησίας απέναντι σε σύγχρονα κοινωνικά διλήμματα (π.χ. τεχνητή νοημοσύνη, ευθανασία, καύση νεκρών κ.α.). Ποια η επόμενη μέρα για την Εκκλησία;

- Νομίζω μερικά θέματα απαντήθηκαν προηγουμένως. Αναφέρομαι στα θέματα τα οποία λέτε ότι έχουμε να αντιμετωπίσουμε: την τεχνητή νοημοσύνη, ευθανασία και λοιπά.

α) Στην ευθανασία η Εκκλησία είναι ξεκάθαρη. Δεν μπορεί να την αποδεχτεί γιατί δεν είναι Εκείνη ή κάποιος άνθρωπος που παρέχει ζωή στους ανθρώπους. Ο Θεός δίνει τη ζωή και εκείνος την παίρνει. Η Εκκλησία θα προσπαθήσει να κάνει μονάδες ανακουφιστικής φροντίδας για αυτούς τους ασθενείς, να ανακουφίσει τον πόνο τους. Ίσως να ξέρετε ότι όταν ο άνθρωπος βρίσκεται στα τελευταία στάδια κατάληξης της ζωής του, υπάρχει μία εκκλησιαστική ακολουθία την οποία τελούμε στο προσκέφαλό του, παρακαλώντας τον Θεό να βοηθήσει κατά την δική του θέληση και προνοητικότητα και να πάρει τον ασθενή ώστε να μην βασανίζεται άλλο. Τον παρακαλούμε, δεν επεμβαίνουμε όμως εκεί.

β) Η καύση των νεκρών δεν αποτελεί δογματικό θέμα, όμως σεβόμαστε, εδώ, την παράδοση. Το σώμα το οποίο δέχτηκε τα Μυστήρια της Εκκλησίας, ιδιαίτερα τη Θεία Ευχαριστία, το Άγιο Μύρο, δεν πρέπει να αποδομείται βίαια. Εξάλλου, ξέρουμε ότι το κάθε λείψανο, ο κάθε σκελετός, διατηρεί τα χαρακτηριστικά του ατόμου. Πώς γίνονται οι διακριβώσεις των αγνοουμένων μας; Είναι με τα λείψανα. Οι τέφρες είναι όλες οι ίδιες. Γι' αυτό δεν καταστρέφουμε την ιδιαιτερότητα του κάθε ανθρώπου με την κάψη του σώματος του. Σε άλλες κοινωνίες που η παράδοση δέχεται αυτό το πράγμα, δεν θα απαγορεύσουμε στους ανθρώπους να ακολουθούν εκείνο το οποίο επικρατεί στην κοινωνία τους.

γ) Για την τεχνητή νοημοσύνη, λέμε ότι πάνω απ' όλα πρέπει να υπάρχει η ανθρώπινη νοημοσύνη, η λογική με την οποία μας προίκισε ο Θεός και να κρίνουμε τότε κάτι γίνεται επικίνδυνο και προς βλάβη της ανθρωπότητας και να το αποφεύγουμε. Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή σε αυτό το θέμα.

- Θόρυβος πολύς τελευταία και για την Φανερωμένη, με επίκεντρο την κάθοδο στην Κύπρο παραρτήματος του ΕΚΠΑ. Πώς απαντάτε σε επικρίσεις και σχόλια;

- Η Φανερωμένη δεν ζητήθηκε καμία φορά από το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Υπάρχει μία σύμβαση μεταξύ της Αρχιεπισκοπής και του Υπουργείου Οικονομικών, με την Κυβέρνηση. Αν το Υπουργείο δεν θα δώσει τα χρήματα για ανακαινίσεις ώστε να εγκατασταθεί, εκεί, η Αρχιτεκτονική Σχολή, δεν έχουμε κανένα πρόβλημα εμείς. Αν έρθει άλλη σχολή με φοίτηση, όμως, ικανού, ισάριθμου με την Αρχιτεκτονική Σχολή, φοιτητών, τότε μπορούμε να εξετάσουμε την εξακολούθηση της ύπαρξης της σύμβασης. Διαφορετικά θα πάρουμε το κτίριο και θα μπορούμε, ως Αρχιεπισκοπή, να κάνουμε ένα δικό μας σχολείο, ένα Γυμνάσιο ή ένα Δημοτικό σχολείο. Και δεν καταλαβαίνω, βέβαια, τον τόσο πόλεμο που έγινε εναντίον του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου. Και να έπαιρνε το κτίριο της Φανερωμένης, πράγμα το οποίον δεν το ζήτησε καμία φορά, θα ήταν τιμή μας να ανταποδώσουμε

εκείνα τα οποία πήραμε ως Κύπριοι τόσα χρόνια από την Ελλάδα, φοιτώντας δωρεάν, χωρίς εξετάσεις, σε εκείνο το πανεπιστήμιο.

- Μπαίνοντας σε λίγο στο 2026 με τη δική σας καθοδήγηση ως Προκαθήμενος, ποιες είναι οι σημαντικότερες αλλαγές/μεταρρυθμίσεις/καινοτομίες που οραματίζεστε και σχεδιάζετε για την εσωτερική και όχι μόνο λειτουργία της Εκκλησίας (πνευματική, διοικητική, εκπαιδευτική, οικονομική, συνοδικό σύστημα κ.α.). Ειδικότερα για τον Καταστατικό Χάρτη βλέπετε να χρήζει κάποιων αλλαγών που διαπιστώνονται στην πορεία, νοουμένου ότι υπήρξαν και αμφισβητήσεις γύρω από ακολουθούμενες διαδικασίες;

- Υπάρχουν πράγματι κενά στον Καταστατικό Χάρτη, τα οποία θα θέλαμε να διορθώσουμε. Για παράδειγμα: είναι πολλές οι λεπτομέρειες και πολλές παρελκυστικές διατάξεις για την απονομή της δικαιοσύνης. Εκεί πρέπει να γίνουν τα πράγματα πιο απλά. Κάτι το οποίο μας απασχολεί είναι και η εμπλοκή του λαού στην εκλογή των Αρχιερέων. Με τον ισχύοντα Καταστατικό Χάρτη παρεμβαίνουν εξωεκκλησιαστικές καταστάσεις και μπορεί να πυροδοτηθεί ένας αχρείαστος φανατισμός. Ταυτόχρονα, είδαμε στις τελευταίες περιπτώσεις ότι ελάχιστοι πιστοί προσέρχονται στις κάλπες. Στις τελευταίες εκλογές στην Πάφο μόνο 14% ψήφισε και στις Αρχιεπισκοπικές εκλογές προηγουμένως το 31% παγκύπρια. Επομένως αναζητούμε μια μέση οδόν.

Θα μπορούσε για παράδειγμα, και είναι δική μου πρόταση, τώρα, χωρίς να την έχω πει στην Ιερά Σύνοδο, να εκλέγει τους Μητροπολίτες και τους Επισκόπους η Ιερά Σύνοδος και η διαδικασία εμπλοκής του λαού να γίνεται για τον Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος έχει και ένα Εθναρχικό ρόλο, μεταφέροντας και τη γνώμη του λαού προς την Κυβέρνηση.

-Κλείνοντας, δεδομένου ότι βρισκόμαστε ήδη στην τελευταία Κυριακή του έτους, ποια μηνύματα θα θέλατε να στείλετε στον Κυπριακό λαό ενόψει και του ερχομού του 2026;

- Το μήνυμά μου είναι να εγκύψουμε στα πραγματικά μηνύματα των ημερών και ιδιαίτερα των Χριστουγέννων και να μη μείνουμε στην επιφάνεια. Η ειρήνη η οποία έφερε ο Χριστός στον κόσμο έχει σωστή υποδομή. Η υποδομή της ειρήνης είναι στηριγμένη στην δικαιοσύνη. Επομένως, αυτό το οποίο ζούμε σήμερα στην Κύπρο δεν είναι η ειρήνη του Θεού, είναι η ειρήνη των όπλων που επέβαλε ο Τούρκικος Αττίλας.

Θα πρέπει να επιδιώξουμε την δικαιοσύνη στον τόπο μας, έστω και αν αυτό

χρειάζεται κάποια προσπάθεια, που αρχικά θα φαίνεται ότι στρέφεται εναντίον της ειρήνης.

Επίσης, η ειρήνη έχει την έννοια της συνδιαλλαγής με τον Θεό και τους ανθρώπους. Πρέπει ο καθένας μας να προσέξει να συνδιαλλαγεί με τους συνανθρώπους του και με τον Θεό για να έχει αυτή την ήσυχη συνείδηση. Η γέννηση του Χριστού στέλνει και μηνύματα αδελφότητας, γιατί ο Χριστός πήρε την κοινή ανθρώπινη φύση ως σώμα του και την εθέωσε. Όλοι είμαστε αδερφοί στο πρόσωπο του Χριστού. Επομένως, τίποτε δεν μας χωρίζει, ούτε με τους Τουρκοκυπρίους, ούτε με τους Μαρωνίτες, ούτε με όλους τους συνανθρώπους μας. Εκείνο που μας χωρίζει εδώ στην Κύπρο είναι η κατοχή.

Επίσης εκείνο το οποίο στέλνουν τα Χριστούγεννα ως μήνυμα είναι και οι δυνατότητες της ανθρώπινης φύσης. Μια Παρθένος, η Μαρία, εχώρεσε μέσα της τον ίδιο τον Θεό. Θα μπορούσαμε και εμείς μιμούμενοι την Παρθένο Μαρία στην αρετή και στην αγιότητα, να χωρέσουμε μέσα μας τον ίδιο τον Θεόν.

Πολλά λοιπόν τα μηνύματα στα οποία πρέπει να εγκύψουμε για να μπορέσουμε να δούμε στην πραγματικότητα ποια είναι τα Χριστούγεννα και πώς θα ζήσουμε με αυτά ολόκληρη την χρονιά.

Εύχομαι σε όλον τον Κυπριακό λαό Καλά Χριστούγεννα! Εύχομαι με τον νέο το χρόνο το Θείο Βρέφος να μας οδηγήσει σε μιαν ελεύθερη Κύπρο για να δοξάσουμε παντού, και στα κατεχόμενα σήμερα εδάφη μας, τον Θεό μας.

«Αγκιστρωμένος στην Άγκυρα ο Έρχιουρμαν»

Δεν μπορεί ν' απαγκιστρωθεί από την Άγκυρα ο Έρχιουρμαν, τονίζει ο Μακαριώτατος. Διευκρινίζει περαιτέρω ότι αν και η Εκκλησία όπως και κάθε πολίτης έχει λόγο για όλα τα θέματα που απασχολούν τον τόπο, την ευθύνη για τη διακυβέρνηση έχει ο εκλεγμένος Πρόεδρος. Το τελικό σχέδιο λύσης για την Ουκρανία αν προνοεί τη διατήρηση του ρωσικού ελέγχου, θα ήταν μια εξέλιξη που θα αποδυνάμωνε βασικό επιχείρημα για την κατοχή στην Κύπρο.

- Έχετε άποψη για τις αλλαγές που έγιναν στο κυβερνητικό σχήμα; Ο προκάτοχός σας είχε άποψη και ήθελε να την κοινοποιεί στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Εσείς;

- Η Εκκλησία όπως και κάθε πολίτης έχει λόγο για όλα τα θέματα που απασχολούν τον τόπο. Και για τη δίκαιη απόκτηση και τη δίκαιη κατανομή των υλικών αγαθών, την απονομή δικαιοσύνης, την ισοπολιτεία κτλ. Ουδείς μας εμποδίζει να εκφράζουμε τις απόψεις μας. Την ευθύνη για τη διακυβέρνηση του τόπου έχει,

όμως, ο εκλεγμένος Πρόεδρος. Η επιτυχία ή αποτυχία ενός υπουργού ή ενός κυβερνητικού τμήματος αντανακλά σ' αυτόν. Θα ήταν άδικο να προτείνουμε εμείς και να ευθύνεται άλλος. Την γνώμη μας εκφράζουμε και κατ' ιδίαν και δημόσια, κυρίως για μείζονα θέματα που αφορούν τον τόπο: Άμυνα, Παιδεία κλπ.

- Η ανάδειξη Έρχιουρμαν προκάλεσε ευφορία στην ελληνοκυπριακή κοινότητα και αισιοδοξία ότι αναμένονται βήματα για την επίτευξη λύσης του Κυπριακού. Εσείς τι ανάγνωση κάνετε;

- Ουδείς πρέπει να περιμένει άλλη πολιτική εκτός αυτής που χαράσσει η Τουρκία. Η Τουρκία ανεβάζει και κατεβάζει ηγέτες στα κατεχόμενα ανάλογα με το πώς θέλει να παρουσιάζει την πολιτική της στον κόσμο. Όταν ο κόσμος κουράστηκε με τον «αδιάλλακτο» Τατάρ, παρουσίασε τον Έρχιουρμαν ως διαλλακτικό. Ήδη αυτός έδειξε κάποια σημάδια ότι δεν μπορεί να απαγκιστρωθεί από την Άγκυρα. Αντίθετα θα βρεθούμε εμείς σε κύκλο νέων πιέσεων. Λόγω της θεωρούμενης «διαλλακτικής» πολιτικής του νέου κατοχικού ηγέτη, θα πιέσουν εμάς για νέες υποχωρήσεις. Να μην ξεγελιόμαστε. Η Τουρκία έχει σταθερό στόχο στην Κύπρο. Αν κάνει κάποιους ανώδυνους γι' αυτήν, ελιγμούς, κάποτε, είναι για να αποφύγει τις διεθνείς πιέσεις.

- Όλο κάτι αλλάζει στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Τα ενεργειακά γίνονται πλέον σημαντικό στοιχείο στις πολιτικές ρυθμίσεις όπως και οι σχεδιασμοί Τραμπ. Τι λέτε επί αυτού;

- Η ανακάλυψη φυσικού πλούτου στον θαλάσσιο χώρο της Κύπρου σίγουρα επηρεάζει την πορεία του Κυπριακού. Πρώτα από όλα ενισχύει διεθνώς την υπόσταση του κράτους μας, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί συμφέροντα ισχυρών κρατών στον γεωπολιτικό χώρο της Κύπρου. Αυτό με τη σειρά του δρομολογεί συνεργασίες σε πολλά επίπεδα με μεγάλα κράτη, κάτι που δεν μπορούσαμε εύκολα να κάνουμε στο παρελθόν. Από την άλλη, αντί ο φυσικός πλούτος να αποτελεί παράγοντα που θα διευκόλυνε τη δίκαιη λύση του Κυπριακού στη βάση μιας αμοιβαία επωφελούς συνεργασίας των δύο κοινοτήτων, βλέπουμε την Τουρκία να χρησιμοποιεί τον φυσικό πλούτο ως μοχλό εκβιασμού για να προωθήσει τις φιλοδοξίες της στην Ανατολική Μεσόγειο. Με άλλα λόγια αντί να αναθεωρήσει τη στάση προς την κατεύθυνση μίας δίκαιης και βιώσιμης λύσης σκληραίνει και προσπαθεί να ακυρώσει όλες τις ενέργειες που απορρέουν από την κυριαρχία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η στάση μας πρέπει να είναι σαφής και αδιαπραγμάτευτη, ότι δηλαδή δεν υποχωρούμε μπροστά στους τουρκικούς εκβιασμούς. Αντιθέτως ενισχύουμε τις συνεργασίες μας με άλλα κράτη της περιοχής και απαιτούμε περισσότερη εμπλοκή της Ε.Ε. στην περιοχή προκειμένου να δημιουργήσουμε μια ισχυρή ασπίδα άμυνας έναντι της τουρκικής

επιθετικότητας.

- Το σχέδιο λύσης για την Ουκρανία θεωρείται από πολιτικούς αναλυτές ως μοντέλο και για το Κυπριακό. Ο αντίλογός σας ποιός είναι;

- Αν το τελικό σχέδιο για επίλυση του πολέμου στην Ουκρανία αποδεκτεί τη διατήρηση του ρωσικού ελέγχου στα εδάφη της Ουκρανίας, τα οποία κατέλαβε κατά τη διάρκεια της εισβολής, τότε δημιουργείται ένα κακό προηγούμενο στη διεθνή διπλωματία που ενδεχομένως να το εκμεταλλευτεί η Τουρκία. Μετά το 1974 η δική μας πλευρά προέβαλλε διεθνώς το επιχείρημα ότι δεν πρέπει να νομιμοποιείται η κατοχή εδάφους διά της βίας. Μια τέτοια εξέλιξη θα αποδυναμώσει την ισχύ του επιχειρήματός μας και η Τουρκία θα ισχυρίζεται πλέον ότι αφού έγινε αποδεκτή η αναγνώριση της ρωσικής κατοχής στην Ουκρανία γιατί να μην αναγνωριστεί και η τουρκική κατοχή στην Κύπρο. Αυτό θα δώσει στην κατοχική Τουρκία περισσότερη διαπραγματευτική άνεση αφού πιθανόν να έχει λιγότερο κόστος για να προβάλει διπλωματικά τις επεκτατικές της βλέψεις στην Κύπρο. Εμείς επιμένουμε ότι ανεξαρτησία και εδαφική ακεραιότητα κάθε κράτους δεν πρέπει να παραβιάζονται από ξένες επεμβάσεις. Και θα πρέπει να καταστήσουμε σαφές ότι δεν πρόκειται καμιά φορά να παραδώσουμε μέρος της πατρίδας μας στην Τουρκία.

- Σε μια συγκυρία που δεν μετρά ούτε το διεθνές δίκαιο ούτε τα ανθρώπινα δικαιώματα ούτε τα Ηνωμένα Έθνη, ένα μικρό κράτος όπως η Κύπρος, πώς θα διεκδικήσει λύση βιώσιμη και λειτουργική γιατί σίγουρα δίκαιη δεν θα μπορούσε να είναι;

- Όσον κι αν το δίκαιο παραγνωρίζεται έναντι της δύναμews δεν μπορούμε να μην το προβάλλουμε. Στηριζόμενοι στην Ε.Ε. της οποίας είμαστε μέλος μπορούμε να επιδιώξουμε, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα αμφισβήτησης της διεκδίκησής μας από τους εταίρους μας, όσα απολαμβάνουν οι άλλοι ευρωπαίοι. Μπορούν να μας αντιτάξουν κάποια δικαιολογία ότι δεν δικαιούμαστε κι εμείς, όπως κι εκείνοι, ελεύθερη διακίνηση, ελεύθερη εγκατάσταση και απόκτηση περιουσίας στην Ευρώπη και επομένως στην Πατρίδα μας; Πρέπει με σταθερότητα και επιμονή να το ζητούμε. Διαφορετικά τους δίνουμε άλλοθι ώστε να μην ενδιαφέρονται για λύση σύμφωνα με τις αρχές τους. Αν εμείς δεχόμαστε να συζητούμε εκπτώσεις στα δικαιώματά μας, θα ενδιαφερθούν εκείνοι; Θα πρέπει να αξιοποιήσουμε, ύστερα, τις συμμαχίες μας με γειτονικές χώρες των οποίων τα συμφέροντα συμπλέουν με τα δικά μας. Προπάντων, όμως, θα πρέπει να έχουμε μια αρραγή ενότητα, μια πολιτική με την Ελλάδα και τον απανταχού Ελληνισμό. Η αμυντική θωράκιση μας, ύστερα, θα δώσει το μήνυμα της ετοιμότητας μας για αγώνα. Θα ενισχύσει και και το αγωνιστικό φρόνημα του λαού μας. Ουδέποτε οι συνθήκες μένουν αμετάβλητες.

Θα περιμένουμε, εργαζόμενοι μέχρις ότου επικρατήσουν ευνοικότερες συνθήκες.
Δεν πρέπει να βιαστούμε για μια άδικη λύση.